నిజాయితీ నీడలో

— యం.వి.యం

'నీతిశతకం' అంటే ఏమిటి తాతయ్యా? అమాయకంగా అడిగిన అయిదేళ్ళ అరుణ్ వైపు చూపులతో సమాధానం చెప్పలేనట్లు చూశారు- గోపాలంగారు. ఆ ప్రశ్నకి సమాధానం దొరకని ఈ చిన్నారి మనసుకు ఏమని చెప్పాలి? ఎలా ఖదులివ్వాలి? వాడి లేత మనసుకి ఏం చెప్పినా ఎలా చెప్పినా ప్రమాదమే.

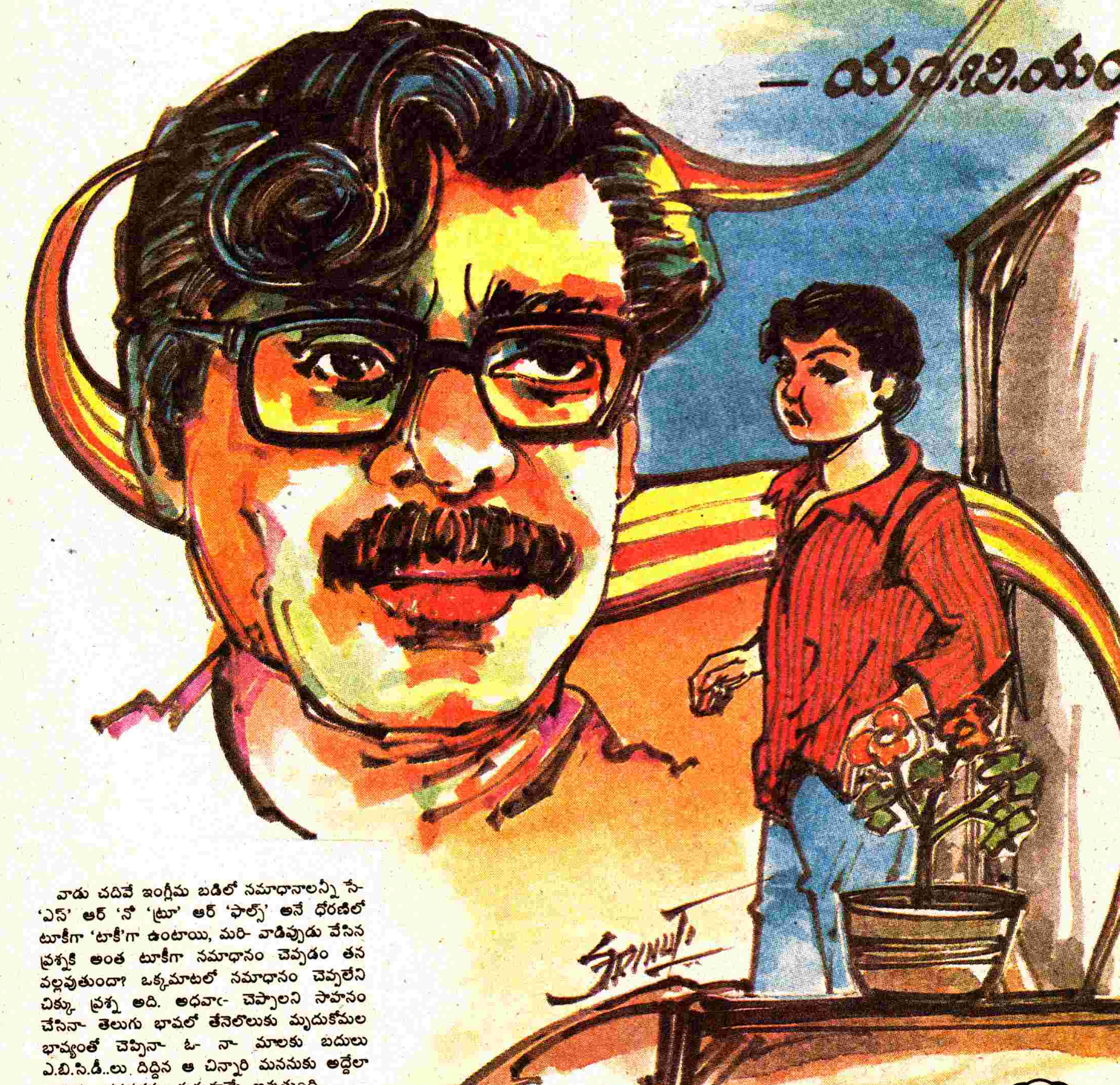

వాడు చదివే ఇంగ్లీషు బడిలో సమాధానాలన్నీ సే- 'ఎస్' ఆర్ 'నో' 'ట్రూ' ఆర్ 'ఫాల్స్' అనే ధోరణిలో టూకీగా 'టాకీ'గా ఉంటాయి, మరి- వాడిప్పుడు వేసిన ప్రశ్నకి అంత టూకీగా సమాధానం చెప్పడం తన వల్లవుతుందా? ఒక్కమాటలో సమాధానం చెప్పలేని చిక్కు ప్రశ్న అది. అధవా- చెప్పాలని సాహసం చేసినా- తెలుగు భాషలో తేనెలొలుకు మృదుకోమల భాష్యంతో చెప్పినా- ఓ- నా- మాలకు బదులు ఎ.బి.సి.డీ..లు దిద్దిన ఆ చిన్నారి మనసుకు అద్దేలా చెప్పడం తనవరకూ దుస్సాహమే అవుతుంది.

"చెప్పు తాతయ్యా- నీతిశతకం అంటే ఏంటి? చెప్ప మంటే- వై ఆర్ యూ ఏమేజింగ్ [why are you amazing] లైక్ దట్?-" ఊ... కమాన్ టెల్‌మీ- గ్రాండ్‌పా- వాటీజిట్-" అరుణ్ సుమారుగా మారాం చేస్తున్నట్లు అడిగాడు.

"నీతిశతకమంటే ఇటీజ్- ఎ- బుక్ ఆఫ్..." అంతే- అపై ఏం చెప్పాలో- ఎలా చెప్పాలో అర్థం కాలేదు గోపాలం గారికి- అవాక్కయిపోయారు.

"ఊ- కమాన్... ఇటీజే బుక్ ఆఫ్... వ్వాట్...

"ఇప్పుడొద్దు- సాయంత్రం నేను పార్కుకెళ్ళినప్పుడు కొనుక్కొచ్చి చెప్తానులే- చెప్పడమెందుకు ఆ పుస్తకం చూపిస్తానులే- సరేనా?.."

"అరుణ్- కమాన్- హేవ్ బాత్- అండ్ డూ ప్రిపేర్ ఫర్ స్కూల్-" ఇంట్లోంచి మమ్మీ వేసిన కేకలాంటి పిలుపుకు భయపడ్డట్లు పారిపోయాడు అరుణ్. గోపాలం గారి కళ్ల ముందున్న ఆంగ్ల దినపత్రికలోని అక్షరాలు- అల్లుకు పోయినట్లు కన్పించాయి. కళ్లజోడు తీసి- నజలం కావడానికి సిద్ధంగా వున్న కళ్లని బలవంతంగా అరచేతుల్లో వత్తుకున్నారు. అరుణ్ వేసిన ప్రశ్న అతని గుండెపొరల్లో ఎక్కడో ఓ మూల లీలగా మిగిలివున్న జ్ఞాపకాల బాల్యం వైపు తొంగిచూసింది.

*** *** ***

బిఫోర్ ఇండిపెండెన్స్ రోజులవి.

"ఏరా? గోపాలం- నిన్న వేసిన కోదండం చాల్లేదేంటి? మనిషన్నాక కాస్తంత సిగ్గూ- శరమూ వుండాలిరా- దేశభక్తి లేనివాడు నా దృష్టిలో పురుగు కన్నా హీనం- వెధవాని-వెధవ-నీకెందుకొచ్చిన తిప్పల్రా- వచ్చీ- రానీ ఆ ఇంగ్లీషు ముక్కల్తో- ముందు ఇంట్లో గెలు- ఆ తర్వాత రచ్చ సంగతి ఆలోచిద్దుగాని- అర్థమైందా?-" సింహగర్జన లాంటి తిరుపతిరావు మాష్టారి హెచ్చరికతో గోపాలం సుమారు బిక్క చచ్చిపోయాడు. అంతవరకూ తను చదువుతున్న ది లిటిల్ షార్ట్ స్టోరీస్- బై మేక్ మిలన్ పబ్లికేషన్ పుస్తకాన్ని భద్రంగా సంచిలో దాచేసి- మాష్టారు తీయమన్న వేమనశతకాన్ని బయటకు తీశాడు. దానిమీద అతనికి మనసారా మననులేదన్న మాట అతని ముఖం చెప్పక చెప్తోంది. "ఏమున్నదిందులో- చదవడానికీ- కంఠస్థం చేయడానికీ- ఆయన గారెవరో ఆ కాలానికి సరిపడా- ఏవేవో నీతుల్ని- తనకు తోచిన పరిధుల్లో నాలుగేసి పంక్తులుగా పేర్చుకున్నంత మాత్రాన- కాలం ఎంత మారినా- ఇంకా అవే పద్యాలు కంఠస్థం చేయాలా? ఇలా అయితే- ఇహ నూతిలో కప్పకి తనకీ తేడా ఏముంది? మనకు రాని- మనది కాని భాష సాధన చేసి నేర్చుకుంటే అదీ గొప్పతనం- మగతనం- నే- తన మనసెందుకో నిమగ్నం కావడం లేదు పద్యమ్మీద. తన మనసంతా ఇందాక సగం చదివి ఆపేసిన ఇంగ్లీషు కథ మీదనే ఉంది.

అప్పటికతని వయసు పన్నెండేళ్ళు- బామ్మ మాట విని బళ్లో ఆలస్యంగా ప్రవేశంచేసిన కారణానికి అతనింకా అయిదో తరగతిలోనే వున్నారు.

*** *** ***

ఆరోజు- తనెప్పటికీ మరువలేని రోజు- అక్టోబర్ రెండు- గాంధీ గారి పుట్టిన్రోజు. ఆ సంగతి అప్పటికి దేశంలో కొంతమందికి మాత్రమే తెలుసు. అందులో ఒకరు తిరుపతిరావు మాష్టారు.

క్లాసులో చదువు చెప్పడం మానేసి- గాంధీగారి నిరాడంబరత గురించి- సత్యాగ్రహం గురించి- రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్‌లో అతని వస్త్రధారణ మీద ఇంగ్లీషు దొరలు చేసిన కామెంట్ గురించి- దానికతను చెప్పిన సమాధానం గురించి- అనర్గళమైన గొంతుతో మనసుకు హత్తుకుపోయేలా చెప్తున్నారు తిరుపతి మాష్టారు.

"ఏరా- గోపాలం- ఎక్కడున్నావ్- ఇండియాలోనేనా- ఇంగ్లాండులోనా?- నా మాటలు జాగ్రత్తగా విను- గాంధీ గారి గురించి నాలుగు ముక్కలు విని- వంట బట్టించుకుంటే- నీలో కాస్తంత దేశభక్తన్నా చిగురిస్తుంది- అర్థమైందా? గోపాలం యాంత్రికంగా తలూపాడే గానీ- అతను చెప్తున్న విషయమ్మీద మనసు నిలుపలేకపోయాడు.

నిజమే- గాంధీగారు గొప్పవారే- అహింసావాదే- ఇప్పటికే బోలెడన్ని సత్యాగ్రహాలు చేసి దేశాన్ని పరాయివాళ్ళ పాలననుంచి విముక్తం చేయడానికి కంకణం కట్టుకున్న వాళ్ళే. తనొక్కడు కాదంటే మాత్రం ఒప్పుకునేదెవరు? కానీ- తనకి అర్థం కాని విషయం ఒక్కటే- ఇంగ్లీషువాళ్ళు మాత్రం మంచి పనులు చేయడం లేదూ? రైలంటే ఏమిటో తెలియని తమ దేశస్థులకు- రైలెక్కే భాగ్యం కలిగించింది వాళ్ళు కాదూ? పోనీ, ఫోనంటే ఏమిటో అర్థం కాని ఈ అమాయకులకు ఫోనులో మాట్లాడే భాగ్యాన్ని అందజేసింది వాళ్ళు కాదూ? మరి- ఏమిటి వాళ్ళు చేస్తున్న తప్పు?- గాంధీగారు చేస్తున్న ఒప్పు?-" ఆ ప్రశ్నకు సరైన సమాధానం అప్పట్లో దొరకని గోపాలం చేసేది లేక బుర్ర గోక్కున్నాడు. ఇంతలో- క్లాసు మధ్యలో అర్థాంతరంగా- పోలీసు దుస్తుల్లో వున్నాఓ తెల్ల దొర.

"కమాన్- తిరుపతిరావ్- ప్రిన్సిపాల్ ఈజ్ కాలింగ్ ఆన్ యూ?..." అన్నాడు. క్లాసులో తతిమా పిల్లలంతా తెల్లముఖాలు వేశారు. ఒక్క గోపాలం తప్ప. ఎందుకంటే ఆ మాటల్లో భావన అంతే-ఇంతే అర్థమైంది- అప్పట్లో అతనొక్కడికే గాబట్టి. తను ఎంతో గొప్పగా గౌరవించే మాష్టారు గార్ని- ఓ పోలీసు దొర ఏకవచన ప్రయోగం చేసి- అర్థాంతరంగా క్లాసు మధ్యనుంచి నిందితుడిలా తీసుకెళ్ళిపోవడం- తప్పుచేసిన వాడిలా తలదించుకుని ఇంత గొప్ప మాష్టారు కిమ్మనకుండా 'కామ్'గా వెళ్లిపోవడం- గోపాలం కళ్లముందే జరిగిన ఆ దృశ్యం- అంతవరకూ అటూ- ఇటుగా గోడగడియారంలో లోలకంలా ఊగిసలాడుతున్న అతని మనసు నిశ్చల చిత్రమైపోయింది. మొదటిసారిగా గొంతు చించుకుని దిక్కులు- పిక్కటిల్లేలా 'వందేమాతరం' అని బిగ్గరగా అరిచాడు గోపాలం. అరుపు కాదది-దేశం పిలుపు.

*** *** ***

అలా అర్థాంతరంగా జైలుకి వెళ్లిపోయిన తిరుపతిరావు మాష్టారు- తిరిగి రాకుండానే జైల్లోనే కాలం చేశారు. అతని మరణవార్త విన్న రోజున గోపాలం గుండె తట్టుకోలేక తల్లడిల్లిపోయింది. అతని జ్ఞాపకాల్లోని నీలి నీడలు- గోపాలం క్రొత్త జీవితానికి అడుగుజాడలుగా మిగిలాయి.

*** *** ***

ఆగష్టు పదిహేను- 1994.

రవీంద్రభారతి పెళ్లిపందిరిలా అలంకరింపబడి ఉంది. తోరణాలకు పోటీపడుతూ కొలువు తీరి ఉన్న కార్లు, కోలాహలంగా, త్రివర్ణ పతాకాలు ధరించి హడావుడిగా అటూ- ఇటూ తిరుగుతున్న నాయకులు- సందడిగా ఉన్న ఆ వాతావరణంలో స్తబ్ధుగా వుండిపోయారు గోపాలంగారు.

అక్కడ స్వాతంత్ర్యసమరయోధులకు ఆ రోజు సన్మానసభ ఏర్పాటు చేయడమైంది. ముఖ్యమంత్రి రాక కోసం- అందరూ వేచి చూస్తున్న తరుణం కాస్తా- వేడుకగా మారిపోయింది. అతని- అందమైన రాకతో.

జేజేలతో సభావేదిక చేరిపోయిన- మంత్రివర్యులు కార్యక్రమాన్ని- దేదీప్యమానమైన దీపాన్ని వెలిగించి ఆరంభించారు. సభ సావధానంగానైనా సందడిగా ఆరంభమైంది. స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల స్వాగతం పలుకులతో, సన్మాన పత్రం అందుకుందికి ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధులైన శ్రీ గోపాలంగారికి ప్రథమంగానే పిలుపు వచ్చింది. కర్తవ్యోన్ముఖుడిలా కదిలివెళ్లి వేదికనలంకరించిన గోపాలంగారు- సన్మాన పత్రం అందుకోవడానికి బదులుగా మైకు పుచ్చుకున్నారు- అధికారుల, అనధికారుల అనుమతితో. సభికులను, తదితరులనుద్దేశించి సభకు నమస్కారం-

'మన్నించాలి. నేను ఇప్పుడందుకోబోయే సన్మానపత్రానికి తగను. దాన్ని పుచ్చుకునే అర్హత నేనిప్పుడు కోల్పోయాను. కారణం- నిన్న ఉదయం నా మనవడు నన్ను"నీతిశతకం అంటే ఏమిటి తాతయ్యా?" అని అమాయకంగా అడిగాడు. తక్కున సమాధానం చెప్పలేని నేను- పవిత్ర భారతదేశంలో భావరాని వాడిలా మూగబోయాను. తెలుగు నాకు రాదేమో- అర్థం కాలేదేమో అన్న అనుమానంతో- అప్పటికే ఇంగ్లీషు న్యూస్ పేపర్ చదువుతూన్న నన్ను- ఆ చిన్నారి మనవడు అచ్చంగా ఆంగ్లంలో అడిగాడు. అయినా నా దగ్గర సమాధానం దొరకలేదు వాడికి. నిజానికది జవాబు దొరకనంత చిక్కు ప్రశ్న కాదు. కానీ- భేషజ భావాలతో ఎరువు తెచ్చుకున్న భాష మొక్కని- 'ఎరువు' వేసి మరీ పెంచుకుంటున్న మనం- మన తరువాత తరాల వాళ్లకి సమాధానం చెప్పలేని స్థితికి ఎదిగిపోయాం. ఆంగ్ల భాష నేర్చుకోవడంలో తప్పులేదు. కానీ అర్థం లేని మోజు పెంచుకోవడం- ఆ వ్యామోహంలో పడి స్వదేశీ భాషల్లోని సమగ్రసాహిత్యమాధుర్యాన్ని- మన తరువాత తరాల వారికి చవిచూపకపోవడం గోహత్యకంటే పాతకమని అనిపించింది ఆ నిమిషంలో. నా ఇంట్లో నా మనవడికి 'నీతిశతకం' అంటే ఏమిటో చెప్పలేని నేను- మొదటిసారిగా స్వాతంత్ర్య సమరయోధునిగా పిలిపించుకునే అర్హత కోల్పోయానేమో- అన్న అనుమానం కలిగింది. అయిదేళ్ళు కూడా నిండని వాడిముందు అవాక్కయిపోయిన నేను- స్వాతంత్ర్య సమరయోధునిగా పొందే రాయితీలన్నిటినీ ఈ క్షణంతో తిరిగిచ్చేస్తున్నాను. నన్ను భారతీయుడిగా గుర్తించి- గౌరవించండి-ఉ అంతే చాలు- అనే పదివేలు. ముందు తరాలవారికి నీతిని బోధించే హక్కు కోల్పోతున్న మనకు- ఇంకొన్నేళ్ళకు మనం భారతీయులమన్న మాట కూడా చెప్తేగాని జ్ఞాపకం రాని పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. జైహింద్- అంటూ ముగించారు. ఆ వాగ్ధాటి ముందు తలవాల్చిన ఆ సన్మాన సభ మానవత్వం గుర్తుకు తెచ్చుకుంటున్న మనస్సులా మౌనంగా ఉండిపోయింది.

"ఏం టి.వి. రిపేరర్‌వయ్యా! ఏడాది క్రితం నువ్వు బాగుచేసిన టి.వి. మళ్ళీ రిపేరుకొచ్చింది", కోపంగా అన్నాడు చిటపటరావు టి.వి. రిపేరర్‌తో.

"మీరు చాలా అదృష్టవంతులు సార్! నా దగ్గరకొచ్చే కష్టమర్లందరూ కనీసం మూడు నెలల కొకసారైనా వాళ్ళ టి.వి.లు పట్టుకొస్తూ ఉంటారు" ధీమాగా చెప్పాడు టి.వి. రిపేరర్.

\- చీకటి మృత్యుంజయరావు